

SUURIA JEESUKSEN RUKOUKSEN HARJOITTAJIA KIRKON LÄHIHISTORIAS- SA

TM Markus Paavola

Käsittelen tässä esityksessä kahta merkittävää Jeesuksen rukouksen harjoittajana tunnetuksi tullutta 1900-luvun kilvoittelijaa. Ensimmäinen heistä on pyhä Siluan Athosvuorelainen, jonka elämäkerta on vastikään ilmestynyt suomeksi. Teos on yksi 1900-luvun merkittävimpiä hengellisiä klassikoita. Sen on kirjoittanut pyhän Siluanin hengellinen oppilas, arkkimandriitta Sofroni Saharov. Myös toinen valitsemistani henkilöistä on athosvuorelainen munkki, Joosef Hesykasti, jonka merkitys Pyhän Vuoren hengellisen elämän elpymiselle omana aikanamme on vailla vertaansa. Hänenkin elämäkertansa on kirjoittanut hänen oma hengellinen oppilaansa, Vatopedin luostarin hengellisenä isänä nykyisin toimiva Joosef.

Pyhä Siluan Athosvuorelainen

Pyhä Siluan syntyi venäläiseen talonpoikaisperheeseen vuonna 1866. Athosvuorelle hän saapui vuonna 1892 ja jäi kilvoittelemaan venäläiseen Pyhän Panteleimonin luostariin, jossa hän kuoli Kristuksessa vuonna 1938.

Ulkoisesti tarkasteltuna hänen elämänsä oli vähäpätöinen ja tapahtumaköyhä. Edes hänen kilvoittelijatoverinsa Pyhän Panteleimonin luostarissa eivät kyenneet näkemään siinä mitään erityisen poikkeavaa. Kuitenkin hänen sisäinen elämänsä oli hyvin merkittävä, ja sen hedelmistä me saamme nauttia vielä tänäkin päivänä. Vuosikymmenten ajan hänen elämäkertansa on ollut suuri innoituksen lähde monelle. Tultuaan lisäksi vuonna 1987 luetuksi Kirkkomme pyhien joukkoon hän on nyt esirukouksiensa välityksellä kanssamme enemmän kuin koskaan.

Jo nuoruudessa pyhään Siluaniin oli iskostunut voimakas synnintunto. Hän ei koskaan unoh-
tanut kerran vihastuksissaan lyöneensä erästä miestä niin lujaa, että tämä oli miltei saanut surmansa. Synnintuntoa hän piti oleellisena jopa ihmisten väliselle rauhanomaiselle yhteiselolle. Ihminen, joka katuu ja itkee syntejään, ei voi tuomita lähimmäistään. Vielä on muistettava, että jokainen synti, vaikka olisi tehty kuinka salassa, vaikuttaa koko ympäröivään maailmaan aivan samalla tavalla kuin Aadamın alkusynti, jonka tuhoiset seuraukset ulottuvat koko ihmiskuntaan ja maailmaan. Synti ei ensisijaisesti ole ulkoisten käskyjen ja normien rikkomista, vaan lankeamista pois siitä jumalallisesta elämästä, johon ihminen on luomisen perusteella tarkoitettu ja kutsuttu. Tätä jumalallista elämää kohti pyrkiessämme me olemme kuitenkin saaneet käskyjä ja säädöksiä, jotka heijastavat tätä elämää ja varjelevat meitä kilvoituksessamme. Kristilliset käskyt ja Kirkon säädökset eivät siten ole luonteeltaan pelkästään ulkoisia.

Aloitettuaan luostarielämän Siluania alkoivat pian vaivata lihalliset halut ja houkuttelevat ajatukset. Hän alkoi pohtia paluuta maailmaan ja menoa naimisiin. Kun hän kertoi näistä ajatuksista rippi-isälleen, tämä varoitti häntä ankarasti antamasta niille tilaa mielessä ja kehotti karkottamaan ne sieltä välittömästi. Niin voimakkaasti rippi-isän neuvot vaikuttivat nuoreen Siluaniin, ettei hän koko loppuelämänsä aikana ottanut enää kertaakaan vastaan lihallista ajatusta.

Tämä osittain selittää sen, että hän saavutti hämmästyttävän nopeasti – vielä kuuliaisuusveljenä ollessaan – sydämen rukouksen. Itsestään toimivan rukouksen lahja ei kuitenkaan lopettanut sielunvihollisen hyökkäyksiä, vaan pikemminkin teki niistä entistä välittömämpiä. Eräänä yönä outo valo täytti hänen keljansa lävistäen jopa hänen ruumiinsa. Hänen mieleensä nou-

si ajatus: “Ota tämä vastaan, tämä on armon vaikutusta.” Lakkaamaton rukous jatkui, mutta synnintunto katosi. Hän alkoi jopa nauraa rukouksen aikana. Hän tunsi sielunsa levottomaksi ja lopulta katsoi parhaaksi iskeä lujaa nyrkillä otsaansa. Nauru lakkasi, mutta synnintunto ei palannut. Siluan ymmärsi, ettei kaikki ollut kohdallaan. Pian demonit alkoivat ilmestyä hänelle ja puhua hänen kanssaan ihmisten tavoin.

Demonien hyökkäykset voimistuivat voimistumistaan ja jatkuivat kuukaudesta toiseen. Epätoivo ja kadotuksen pelko olivat saamassa yliotteen Siluanista. Lopulta hän tunsi itsensä täysin Jumalan hylkäämäksi ja ajatteli, ettei Jumala enää edes kuule häntä. Silloin, ymmärryksen ylittävällä tavalla, hän kohtasi Kristuksen elävänä kasvoista kasvoihin. Tämä tapahtui ehtoopalveluksen aikana. Kristus ilmestyi pyhälle Siluanille ja nosti hänet hengessä taivaaseen. Siluanin koko olemus täyttyi Pyhän Hengen armosta, ja hän koki niin kutsutun uudestisyntymisen ylhäältä.

Tämä kokemus muodostui hänen elämänsä tärkeimmäksi tapahtumaksi. Se sai hänessä aikaan voimakkaan muutoksen ja vaikutti suuresti koko hänen tulevaan hengelliseen kehitykseensä. Häntä vaivanneet helvetin tuskat ja demonien hyökkäykset laantuivat, ja hän sai kokea sen erityisen ilon ja rauhan, jonka sovitetuksi tuleminen Jumalan kanssa saa aikaan. Harvinaislaatuinen rakkaus Jumalaan ja kaikkiin ihmisiin valtasivat hänen sielunsa.

Vähän ajan kuluttua jumalallinen armo vieraili hänen luonaan toisen kerran. Nyt kokemus ei ollut yhtä voimakas, ja sen vaikutus alkoi pian hiipua. Jäljelle jäi muisto, mutta ilo ja rauha kaikkosivat. Koska neuvottomuuden tunne ja pelko kaiken jo koetun menettämisestä astuivat niiden sijalle, Siluan alkoi etsiä apua hengellisiltä isiltä ja pyhien isien kirjoituksista. Lopulta hän meni lähistöllä sijaitsevaan niin kutsuttuun Vanhaan Rossikoniin pyytämään neuvoa kokeneelta vanhus Anatolilta. Tämän neuvo oli, että rukouksen aikana ihmisen tuli olla täysin vapaa mielikuvista ja kaikista asiaankuulumattomista ajatuksista. Vanhus Anatolin neuvo toi kaivatun avun, ja ajatusten varjeleminen – tuo yksi keskeisimmistä asioista kilvoitteluelämässä – sai Siluanin elämässä entistä syvemmän merkityksen.

Pyhän Siluanin kokemukset niin armosta kuin Jumalan hylkäämäksi tulemisesta ja demonien hyökkäyksistä tekivät hänestä hengellisesti valppaan. Eri kokemuksia vertailemalla hän kasvoi hengellisessä tietämyksessä ja arvostelukyvyyssä. Hän oppi ymmärtämään, millä tavoin himojen herättämät petolliset ajatukset soluttautuvat ihmisen mieleen. Samoin hän oppi tuntemaan, kuinka armo toimii ihmisessä. Vaikka hänen monivuotinen kilvoituksensa ja taistelunsa demoneja vastaan oli vasta alkamassa, hänen tiensä oli pitkälti jo viitoitettu.

Ratkaiseva viimeinen tienviitta löytyi 15 vuoden jälkeen näistä tapahtumista. Siluan oli jälleen demonien suoran hyökkäyksen kohteena. Hän rukoili: “Herra, sinä näet, että minä haluan rukoilla sinua puhtain mielin, mutta riivaajat estävät minua. Opeta minulle, mitä minun pitää tehdä, etteivät ne häiritse minua.” Sydämessään hän kuuli Jumalan vastaavan: “Ylpeät kärsivät aina riivaajista.” Pyhä Siluan anoi edelleen: “Herra, opeta minulle, mitä minun pitää tehdä, että sieluni nöyrytyisi.” Silloin hän kuuli sydämessään vastauksen: “Pidä mielesi helvetissä, äläkä joudu epätoivoon.”

Meistä tämä Jumalan antama vastaus saattaa kuulostaa käsittämättömältä ja jopa julmalta, mutta Siluanille se oli suuri ilon ja kiitoksen aihe. Se oli hänelle täydellinen neuvo hänen koettelemuksissaan. Nyt hän tiesi, että “koko kilvoittelun pitää kohdistua nöyrytykseen”. Saatuttaaksemme Kristukselle ominaisen nöyryyden meidän on suostuttava laskeutumaan tilaan, jossa koemme jääneemme Jumalan hylkäämäksi. Meidän on nähtävä, että teoillamme olemme ansainneet ainoastaan helvetin. Kuitenkin juuri silloin me oivallamme ja tunnemme olevamme pelastettuja jumalallisen rakkauden voimasta. Näin nöyryys ja toivo kulkevat käsi kädessä.

Kristus on “tie, totuus ja elämä” (Joh. 14:6). Tienä Kristus johtaa meidät kanssaan ylösnousemukseen ja taivaaseen, mutta Getsemanen, Golgatan ja tuonelaan laskeutumisen kautta. Ajallemme oireellinen tapa korostaa ylösnousemusiltoa sekä nähdä puhe rististä ja kärsimyksestä protestanttisena hapatuksena on epäortodoksista. Pelkkä ylösnousemusilto voi olla lähteenä ainoastaan itsevanhurskautumiselle ja tekopyhyydelle. Nämä taas ovat ylpeyden ilmenemismuotoja, eivät nöyryyden. Ylpeys puolestaan on kaiken pahan alku ja juuri. Aito ylösnousemusilto on lahja ylhäältä, eikä sitä saavuteta ilman Kristuksen seuraamista ja sydämen särkymistä ja murtumista. Niinpä Elia Presbyteeri, yksi Filokalian isistä, kirjoittaa: “Ei mikään ole kauhistuttavampaa kuin kuoleman ajatteleva eikä mikään ihanampaa kuin Jumalan muistaminen. Edellinen synnyttää pelastavaisen murheen, jälkimmäinen johtaa iloon. – – Mutta jatkuva Jumalan muistaminen on mahdotonta, ellei ensin ole kokenut kuoleman ajatuksen katkeruutta.”

Pyhän Siluanin saamasta kehotuksesta pitää mieli helvetissä vaipumatta silti epätoivoon alkoi uusi ja tärkeä vaihe hänen elämässään. Hän löysi uudelleen sielunrauhansa ja puhtaan rukouksen. Armo ei enää jättänyt häntä, vaan sen vaikutus tuntui jatkuvasti hänen sydämessään, vaikkakaan ei aina yhtä voimakkaasti. Pyhä Henki antoi hänelle jälleen voimaa rakastaa lähimmäisiä Kristuksen rakkaudella. Kuitenkin hän kärsi edelleen ihmisluonnon epävakaisuudesta, eikä hänen surullaan ollut rajoja, kun armon vaikutus aika ajoin heikkeni. Kului vielä toiset 15 vuotta ennen kuin hän kykeni yksinkertaisella mielenliikkeellä torjumaan ne voimat, jotka pyrkivät murtamaan häntä sisältä käsin.

Armon vaikutuksesta pyhän Siluanin sielussa kiitollisuudentunne Jumalaa kohtaan kasvoi kasvamistaan. Hän lausui: “Oi Herra, miten voisin kiittää sinua tästä uudesta, käsittämättömästä armosta: sivistymättömälle ja syntiselle sinä ilmoitat salaisuutesi? Maailma tuhoutuu epätoivon kahleissa, mutta minulle, kaikkein viimeisimmälle ja huonoimmalle sinä avaat oven ikuisen elämään. Herra, minä en voi yksin pitää tätä lahjaa, anna koko maailman oppia tuntemaan sinut!”

Puhdas mielen rukous opetti hänelle suuria hengellisiä salaisuuksia. Hän löysi sydämensä sisimmän pisteen, joka on ihmisen hengellinen ja metafyyminen keskus. Tällöin hän näki, ettei ihmiskunnan elämä ole hänelle jotain vierasta, vaan päinvastoin se on selittämättömällä tavalla yhteydessä hänen omaan elämäänsä ja olemassaoloonsa. Käsky “rakasta lähimmäistäsi niinkuin itseäsi” (Matt. 22:39) avautui hänelle aivan uudella tavalla. Se ei ollut enää vain ulkoinen eettinen määräys, sillä Kristuksen rakkauden kautta jokainen ihminen tulee erottamattomaksi osaksi omaa iankaikkista olemassaoloamme. “Meidän veljemme on meidän elämämme”, pyhällä Siluanilla oli tapana sanoa.

Lienee paikallaan korostaa, että puhuessamme kristillisestä lähimmäisenrakkaudesta, emme puhu ihmiskunnan rakastamisesta kasvottomana massana, vaan todella jokaisen ihmisen rakastamisesta mukaan lukien vihamiehemme. Pyhä Siluan jopa sanoo, että “sillä, joka ajattelee pahaa vihollisista, ei ole Jumalan rakkautta, eikä hän tunne Jumalaa”. Toisaalta tällaiseen rakkauteen ei luonnollisestikaan riitä pelkkä inhimillinen pyrkimys, vaan se edellyttää Pyhän Hengen armoa ja vaikutusta kilvoittelevassa ihmisessä.

Pyhän Siluanin elämä vahvistaa, että munkin suhdetta maailmaan leimaa kaksisuuntainen liike. Rukouksen kautta munkki ensin vetäytyy sisimpäänsä ja sulkee maailman ulkopuolelleen. Näin hän hankkii vapauden mieltä hajottavista ajatuksista ja saavuttaa sydämeensä mielikuvista vapaan hiljaisuuden. Tämän jälkeen hän löytää sydämensä syvyydestä yhteenkuuluvuuden kaikkien ihmisten ja koko luomakunnan kanssa. Näin munkin maailmankielteisyys osoitautuu lopulta maailmanmyönteisyydeksi.

Munkin maailmanmyönteisyys ilmenee erityisesti rukouksessa. Pyhä Siluan korostaa, että rakkaus velvoittaa meitä rukoilemaan kaikkien puolesta. Vähä vähältä hänen omaa rukouselämäänsä alkoi hallita rukous Jumalasta tietämättömän maailman puolesta. Siluanille, joka oli kokenut helvetin tuskat jo eläessään, oli erityisen luonteenomaista rukoilla niiden puolesta, jotka olivat helvetissä erossa Jumalasta. Ihminen, joka on nähnyt omassa itsessään sekä synnin syvyyden että Jumalan suuren armon, ei voi olla tuntematta pohjatonta sääliä kaikkia lähimmäisiään kohtaan. Aito ja syvä rukous koko maailman puolesta vaatii kuitenkin sitä, että ihminen oppii ensin rukoilemaan itsensä puolesta vaivaa nähden. Kenenkään ei pidä lähteä luostariin rukoillakseen maailman puolesta, sillä se edustaisi vain maailmallista idealismia, vaan itkeäkseen ja katuakseen omia syntejään.

Pyhän Siluanin oppilas ja elämäkerran kirjoittaja, arkkimandriitta Sofroni, kertoo meille keskustelusta, jonka hänen vanhuksensa kävi erään erakon kanssa. Erakko totesi ilmeisesti tietynlaisella tyydytyksellä: “Jumala rankaisee kaikkia jumalattomia. He joutuvat palamaan ikuisessa tuleessa.” Pahoilla mielin Siluan sanoi: “No, sanohan, jos sinä pääset paratiisiin ja näet sieltä, että joku palaa helvetin tuleessa, niin voitko olla silloin levollinen?” Erakko vastasi: “Mutta minkä sille voi, oma syynsä.” Siluan totesi surumielisesti: “Rakkaus ei voi sietää sitä. Pitää rukoilla kaikkien puolesta.”

Todellinen esirukous tulee aina kalliiksi. Noustessaan aidosta kristillisestä rakkaudesta se edellyttää sisäistä marttyyriutta, sitä että ihminen ottaa kannettavakseen toisen kärsimykset. Pyhä Siluan toteaa, että “mitä suurempi on rakkaus, sitä suuremmat ovat sielun kärsimykset”. Jos ymmärrämme tällaiseen esirukoukseen kätkeytyvän voiman, ymmärrämme myös, että aito rukoilija, vaikka olisi vetäytynyt maailman ulkopuolellekin, on ortodoksisen yhteisöllisyyden voimallisin edustaja. Pyhä Siluan ei kuitenkaan ainoastaan rukoillut ja itkenyt koko maailman puolesta, vaan vieläpä otti harteilleen sille kuuluvan katumuksen. Jos Aadam olisi säilyttänyt päälleen oman ja vaimonsa synnin, eikä olisi vierittänyt sitä tämän ja Jumalan harteille, ihmiskunnan ykseys ja yhteys olisivat säilyneet ja maailman kohtalo olisi voinut olla hyvin erilainen. Kun me kieltäydymme ottamasta kannettavaksemme toisten syntejä, olemme toistamassa Aadamin syntiä yhä uudelleen.

Joosef Hesykasti

Joosef Hesykasti, esitykseni toinen päähenkilö, syntyi Paroksen saarella vuonna 1898. Hän kuuluu niihin, jotka jo äitinsä kohdusta on valittu suurten Jumalan palvelijoiden joukkoon. Hänen syntymänsä aikoihin hänen hurskas äitinsä oli nähnyt näyn, joka omalta osaltaan vahvistaa tämän. Silti Joosef – tai paremminkin Fransiskos, kuten häntä maailmassa kutsuttiin – kiinnostui luostarielämästä vasta noin 23-vuotiaana. Alkusesäyksen tähän antoi pyhien isien kirjoitusten ja elämäkertojen lukeminen, mutta ratkaiseva viimeinen tekijä oli uni, jossa hänet johdettiin kuninkaan palatsiin ja kiinnitettiin sen palveluskuntaan. Tämä uni muutti hänen elämänsä – voimmme sanoa – “kertarysäyksellä”.

Vaikka Joosef vielä jonkin aikaa jatkoi elämäänsä maailmassa, hän pyrki silti seuraamaan pyhien elämäkertoista löytämiään esimerkkejä. Toisinaan hän saattoi pylväskilvoittelijoiden innoittamana kiivetä puuhun ja viettää siellä yönsä rukouksessa. Tavattuaan Ateenassa erään atoslaisen munkin hän seurasi tätä Pyhälle Vuorelle. Siellä hän oli ensin jonkin aikaa Katunakiassa, kunnioitetun vanhus Danielin veljestössä. Hän toivoi kuitenkin löytävänsä itselleen mahdollisimman syrjäisen ja ankaran kilvoittelupaikan, mikä johti siihen, että hän jätti suuresti kunnioittamansa vanhus Danielin ja tämän veljestön.

Hän etsi kauan sopivaa paikkaa, jonne voisi asettua viettämään ankarinta mahdollista kilvoi-

tuselämää, ja asui ajoittain jopa luolissa. Hänen päämääränään oli löytää itselleen kokenut ohjaaja. Tässä etsinnässään hän kohtasi kuitenkin monia vaikeuksia, sillä kilvoittelijat, joiden puoleen hän kääntyi, osoittautuivat haluttomiksi auttamaan. Hän törmäsi usein jopa uskonnolliseen välinpitämättömyyteen ja joutui huomaamaan, että monille athoslainen elämäntapa oli lähinnä muodollisuus. Pyhä Vuori ei ollutkaan sellainen kuin hän nuoruudeninnossaan oli kuvitellut, vaan se oli päinvastoin vajonnut hengellisen rappiotilaan.

Joosef alkoi rukoilla entistä hartaammin Jumalan apua. Kerran rukoillessaan hän puhkesi lohduttomaan itkuun ja valitti, että Jumala oli pettänyt lupauksensa, kun ei ollut auttanut häntä. Hän kieltäytyi nousemasta paikaltaan ennen kuin Jumala osoittaisi hänelle armonsa ja rohkaisisi häntä. Hän anoi apua myös Jumalanäidiltä, jolle pyhitetty kirkko erottui selvästi ylhäällä Athosvuoren rinteellä. Silloin ilo valtasi hänet, ja hän näki valonsäteen, joka lähti Jumalanäidin kirkosta ja kaartui sateenkaaren tavoin häntä kohti. Valo lävisti ja täytti hänet kokonaan, ja hän joutui hengellisen haltioitumisen valtaan. Samalla hän tunsu, miten Jeesuksen rukous alkoi toimia itsestään hänen sydämessään, vaikka hän ei tehnyt mitään rukouksen eteen. Kun haltioituminen vihdoinkin lakkasi, rukous jatkui yhä ilman ponnisteluja eikä enää milloinkaan jättänyt häntä.

Elämänsä aikana vanhus Joosef sai osakseen poikkeuksellisen runsaasti erilaisia hengellisiä näkyjä, unia ja ilmestyksiä. Monet olivat luonteeltaan jumalallisia, jotkut taas demonisia. Mitä päättäväisemmin ihminen tavoittelee yhdistymistä Jumalaan, sitä voimallisemmin keinoin sielunvihollinen yrittää suistaa hänet tältä pelastuksen tieltä. Jumalan armosta Joosefilla oli tarvittava arvostelukyky, jolla hän saattoi koetella henget. Toisaalta hänen kokemiensa demonisten ilmestysten alkuperä oli monesti varsin selvä.

Joosefin yksinäinen kiertelevä elämä jatkui, kunnes hän kerran Kristuksen kirkastumisen juhlapäivänä kohtasi Athosvuoren huipulla olevassa pikkukirkossa nuoren munkki Arsenioksen. Munkki Arsenios oli kuullut vaeltelevasta nuoresta kilvoittelijasta, joka kaipasi hesykastista elämää. Koska hänellä itsellään oli sama kaipuu, hän halusi liittyä tämän seuraan. Arsenios vertasi heitä sokeaan ja rampaan, jotka toisiinsa turvautuen saattoivat ylittää virran. Sokea kantoi harteillaan rampaa, joka puolestaan neuvoi tälle oikean ja turvallisen reitin. Rammalla Arsenios tarkoitti Joosefia, sokealla puolestaan itseään, kuten hän tälle sanoi: ”Isä Joosef, sinä omaat hengellisen näkemisen ja olet raitishenkinen, mutta sinä et ole käytännön ihminen. On kuin sinulta puuttuisi jalat, jotka minulla on, mutta minulla ei ole hengellisiä näkyjä enkä ole raitishenkinen. Tämän vuoksi meidän pitäisi elää yhdessä. Minä kannan sinua selässäni ja näin me kuljemme eteenpäin. Sinä olet opas, niin että kykenemme ylittämään elämän virran.”

Nuoret kilvoittelijat päättivät asettua yhteen, mutta kävivät ensin kysymässä neuvoa Katunakian vanhus Danielilta välttääkseen hengellisen eksytyksen vaarat. Vanhus Daniel vaati, että he etsisivät aluksi itselleen jonkun vanhuksen, hengellisen ohjaajan, jolle osoittaisivat kuuliaisuutta. Hän sanoi: ”Onko teillä vanhusta? Ilman vanhuksen siunausta mikään ei menesty. Ilman tätä isällisen siunauksen sinettiä mikään hengellinen työskentely munkin elämässämme ei kanna hedelmää. – – Menkää jonkun vanhan munkin luo, kuinka yksinkertaiselta hän näyttääkin. Alistukaa kuuliaisuuteen hänelle. Ja kun hän kuolee ja olette haudanneet hänet, saatte perinnöksenne Jumalan siunauksen, joka seuraa ja ohjaa teitä kaikenlaisessa edistymisessä.”

Joosef ja Arsenios ottivat vastaan vanhus Danielin sanat Jumalan vastauksena ja lähtivät etsimään hengellistä ohjaajaa. Pian he asettuivat kahden iäkkään munkin hengelliseen ohjaukseen Katunakian seudulla. Näihin aikoihin Joosef, joka ei vielä ollut munkki, vihittiin suureen skeemaan. Vihkimys tapahtui luolassa, jossa pyhä Athanasios kilvoitteli ennen kuin perusti Suuren Lavran, Athosvuoren ensimmäisen yhteiselämluostarin.

Vanhuksista toisen kuoltua kolmikko muutti Pyhän Basileioksen skiitalle, joka tarjosi heidän tarpeisiinsa suuremman rauhan. Nuorille munkeille – aivan erityisesti Joosefille – keskittymisen sisäiseen rukouselämään oli kaikki kaikessa. Tämä ei kuitenkaan estänyt heitä suorittamasta kuuliaisuustehtäviään moitteitta. Kun toinenkin vanhuksista kuoli, isät Joosef ja Arsenios alkoivat viettää vaeltelevaa elämää Athosvuoren välittömässä läheisyydessä ja palasivat majalleen vain talven ajaksi. Pääsyynä heidän vaelteluunsa oli halu pysyä tuntemattomina, joskin he pyrkivät samalla löytämään itselleen kokoneen hengellisen ohjaajan.

Rukous muodosti heidän kilvoitteluelämänsä rungon. Tämän lisäksi he paastosivat ankarasti ja harjoittivat kokoaista valvomista, sillä vanhus Joosefin kokemuksen mukaan juuri paasto ja valvominen ovat tehokkaimpia lääkkeitä hillitsemään ruumista ja kiihdyttämään himoja. He noudattivat elämässään myös vaikenemista ja pyrkivät mahdollisuuksien mukaan välttämään ihmisten seuraa. He puhuivat keskenäänkin vain, jos se oli täysin välttämätöntä. Tästä syystä he myös liikkuivat aina jonkin matkan päässä toisistaan ja asuivat toisistaan hieman erillään.

Eristäytyminen muista ei kuitenkaan johtunut välinpitämättömyydestä eikä liioin johtanut siihen. Vanhus Joosef tunsu suurta rakkautta ja sääliä lähimmäisiään kohtaan. Erityisesti hän rakasti köyhiä ja vaikeuksissa olevia sekä vielä näitäkin enemmän sielullisesti kärsiviä. Varsinkin elämänsä jälkipuoliskolla, kun hän veljestöineen oli asettunut aloilleen, hän suorastaan veti puoleensa tällaisia ihmisiä. Hänestä tuli – eikä vähiten juuri maailmasta vetäytymisensä ansiosta – kuin ylhäällä vuorella oleva kaupunki tai lampunjalassa loistava lamppu (Matt. 5:14–15), jotka säteilivät taivaallisen Jerusalemin valoa ympärilleen.

Joosef Hesykastin ja isä Arsenioksen vaelluskausi kesti noin kahdeksan vuotta, minkä jälkeen he asettuivat viettämään vakinaisempaa elämää jo tutulle Pyhän Basileioksen skiitalle.

Kun jumalallisen armon vaikutus ihmisessä voimistuu, voimistuvat myös kiusaukset ja niiden vastainen taistelu. Ihmisestä tulee Jumalan armon ja paholaisen välisen taistelun näyttämö. Niihin aikoihin, kun vanhus Joosef asui Pyhän Basileioksen skiitalle, hän näki näyn demonijoukoista ja niitä vastaan taisteluasemiin asettuvista munkeista. Myös häntä kutsuttiin liittymään taisteluun ja asettumaan aivan Kristuksen joukkojen eturintamaan. Hän suostui tähän. Tästä lähtien hänen taistelunsa muuttui entistä ankarammaksi. Vaikka ennen Pyhälle Vuorelle tuloaan hän ei ollut tehnyt mitään myönnytyksiä lihallisille haluille, ne alkoivat nyt voimakkaasti vaivata häntä. Hänen tapauksessaan tämä taistelun ankaruus johtui paholaisen vihasta hänen korkeatasoista kilvoitteluansa kohtaan – ei niinkään ihmisen luonnollisista impulsseista.

Taistelun luonteesta johtui, että myös vanhus Joosefin käyttöön ottamat aseet olivat voimakkaita. Hän lisäsi kokoaista valvomista ja rukouksessa seisomista, hän alkoi nukkua vuoteen sijasta tuolilla ja lisäksi otti käyttöönsä ortodoksisessa kilvoitusperinteessä varsin epätavallisen aseensa: kepin. Sillä hän alkoi kurittaa lihaansa. Koska lihallisen himon päämääränä on nautinto, sitä vastaan voidaan taistella sen vastakohtien eli kärsimyksen ja kivun avulla. Vaikka tällainen askeesi saattaa tuntua meistä – kilvoittelussamme monesti laiskoista ja välinpitämättömistä – suorastaan pöyristyttävältä, meidän ei pidä lähteä oman kätketyn syyllisyydentunteemme siivittämänä tuomitsemaan vanhus Joosefin poikkeuksellisen ankaraa kilvoitteluelämää. Mikäli uskomme Kristuksen sanoihin, “hedelmästä puu tunnetaan” (Matt. 12:33), meille ei jää mitään syytä pitää vanhus Joosefia hengellisyydessään vähimmäissäkään määrin harhautuneena.

Vanhus Joosef ei edusta manikealaisuutta tai mitään muutakaan dualistista ja ihmisruumista halveksivaa harhaoppia. Hänen oma taistelunsa Kirkkomme taistelu joukkojen kärjessä vain vaati enemmän kuin me kykenemme ymmärtämään. Omasta äärimmäisen ankarasta askeetti-

sesta kilvoituksestaan huolimatta hän saattoi sanoa: “Kun Herralta kysyttiin, mitä ihmisen tulee tehdä pelastuakseen, Hän ensimmäiseksi mainitsi käskyjen pitämisen – – . Vain niitä, jotka pyrkivät korkeimpaan täydellisyyteen, Hän käski luopua kaikesta ja seurata Häntä” (ks. Matt. 19:16–21).

Kumppanusten sitkeys uuden ohjaajavanhuksen etsinnässä tuotti aikanaan tulosta. Suuren Lavran alueelta he löysivät erään vanhus Danielin, joka kaikessa hiljaisuudessa ja yksinäisyydessä eli hyvin hesykastista elämää. Vaikka he eivät asettuneetkaan asumaan hänen luokseen, hänestä tuli heidän opastajansa kilvoituksessa.

Joosef Hesykastin ja isä Arsenioksen ankara hengellinen elämä Pyhän Basileioksen skiitalla alkoi ennen pitkää herättää paljon huomiota, minkä vuoksi he lopulta katsoivat parhaaksi siirtyä Pyhän Annan skiitalle. Muuton jälkeen heidän veljestönsä alkoi vähä vähältä kasvaa. Ajan myötä siihen liittyivät Filotheoksen luostarin tuleva igumeni Efraim, Dionysioksen luostarin tuleva igumeni Haralambos, Vatopedin luostarin tuleva hengellinen isä Joosef sekä isä Theofylaktos ja vanhus Joosefin lihallinen veli, isä Athanasios. Näin vanhus Joosefista oli itsestään tullut hengellisen taistelun karaisema kokenut ohjaaja.

Vaikka Joosef Hesykastin veljestö ei ollut järin suuri, sen välityksellä hänen hengellinen perintönsä on kantanut ja kantaa yhä runsaasti hedelmää. Etenkin Pyhän Vuoren hengellinen elpyminen 1900-luvun loppupuolella on pitkälti tapahtunut juuri vanhus Joosefin seuraajien kautta. Tämä perintö vaikuttaa voimallisesti myös Pohjois-Amerikassa, jonne isä Efraim siirtyi vuonna 1990 jätettyään Filotheoksen luostarin johtajuuden. Tässä ajassa hän on perustanut sinne jo lähes kaksikymmentä munkki- ja nunnaluostaria, jotka elävät hänen hengellisessä ohjauksessaan.

Niinä vuosina, jolloin pieni veljestö asui Pyhän Annan skiitalla, vanhus Joosefin terveys alkoi murtua. Askeesin ankaraus ja sairaudet olivat tehneet hänet ruumiillisesti heikoksi. Pyhän Annan skiitta sijaitsi myös hyvin kaukana ja korkealla skiitan satamasta, josta veljestö oli riippuvainen, mikä ankaran kilvoituksen ohella vaikutti vähä vähältä heidän kaikkien terveyteen. Tällaisten seikkojen vuoksi vanhus Joosef päätti vuonna 1951 siirtää veljestönsä Uudelle Skiitalle, joka sijaitsi melko lähellä Pyhän Annan skiittaa mutta matalammalla ja lähempänä satamaa. Uudessa asuinpaikassa, jossa ilmastokin oli lempeämpi, veljien terveys alkoi vähitellen kohentua vanhus Joosefia lukuun ottamatta. Oman kilvoittelunsa ankaruudesta hän ei silti luopunut edes sairauksien leimaaman vanhuuden päivinä.

Vuonna 1958 hän kärsi vakavan verenmyrkytyksen. Veljestönsä hartaiden anomusten tähden hän suostui lääkittäväksi, vaikka itse toivoi saavansa jo siirtyä tuonilmaisiin. Toipuminen tästä sairaudesta, joka puolestaan aiheutti sydämen vajaatoiminnan, kesti miltei vuoden. Veljestön pyynnöstä hän vastentahtoisesti suostui lääkärin hoidettavaksi myös jälkimmäisessä vaivassaan, joskaan paljoa ei enää ollut tehtävissä.

Vanhus Joosefin viimeiset päivät olivat kivuliaita ja vaivalloisia. Heikentynyt sydän vaikeutti hengitystä, ja hän väsyi helposti. Nelisenkymmentä viimeistä päivänsä hän eli yksinomaan Pyhällä Ehtoollisella ja vesimelonin mehulla. Vanhus Joosefin maallinen pyhiinvaellus päättyi Jumalanäidin kuolonuneen nukkumisen muistopäivänä 15. elokuuta vuonna 1959. Hänen suuresti kunnioittamansa Jumalanäiti oli itse ilmoittanut hänelle tämän ajankohdan kuukautta aiemmin.

Joosef Hesykasti kuuluu mitä ilmeisimmin Kirkkomme pyhien joukkoon, vaikka häntä ei olekaan kanonisoitu. Todennäköisesti hänet kuitenkin myöhemmin vielä kanonisoidaan, jolloin meillä on mahdollisuus yhteisissä jumalanpalveluksissamme ylistää ja rukoilla häntä. Kenties

me nyt elävät saamme jonakin päivänä kokea tämän suuren ilon.

Lopuksi

Yhtä lailla pyhään Siluaniin kuin Joosef Hesykastiin sopivat pyhän Maksimos Tunnustajan sanat: “Pyhät olivat ystävällisiä, ihmisiä rakastavia, armahtavaisia ja laupiaita. He olivat kasvaneet rakastamaan yhtä lailla koko ihmissukua. Koska heillä oli tällainen rakkaus, he omistivat läpi koko elämänsä myös kaikista hyveistä parhaimman – tarkoitan nöyryyttä – , joka varjelee kaikkea hyvää, mutta tuhoaa kaiken pahan. Nöyryys varjeli heitä, niin ettei mikään kiusaus voinut voittaa heitä eikä mikään koettelemus saanut heitä lannistumaan. Itsehillinnällään he nujersivat kiusaukset ja kärsivällisyydellään torjuivat koettelemusten ahdistuksen.”

Jokainen ihminen on ainutlaatuinen. Ainutlaatuinen on myös jokaisen askeettinen tie, vaikka suuntaviivat ovatkin pitkälti yhteneväiset, sillä hengelliseen elämään vaikuttaa kaksi tekijää: Pyhä Henki ja ihmisen vapaa tahto. Hengellinen elämä on näin aina Pyhän Hengen armon ja ihmisen vapaan tahdon välistä yhteistoimintaa.

Näistä kahdesta esitellystä suuresta Jeesuksen rukouksen harjoittajasta on varmaan lopuksi todettava, että heidän maanpäällinen vaelluksensa oli poikkeuksellisen päättäväistä ja ankaraa. Tämän ei silti pidä olla johtamassa meitä epätoivoon omasta hengellisyydestämme, sillä Jumalan avulla kaikki on mahdollista myös meille. Ja vaikka emme yltäisi lähellekään heissä ilmenevää hengen täyteyttä, he ovat silti ennen kaikkea rohkaisuna meille, sillä he todistavat niin elämällään kuin opetuksellaan, että täydellisyys on saavutettavissa – kelle jo tässä ajassa, kelle vasta tulevassa. Kaikkien kohdalla kurottautumisen täydellisyyteen täytyy kuitenkin alkaa jo käsillä olevassa elämässä – tässä ja nyt.

*Valamon kansanopiston seminaari “Jeesuksen rukous ja sen harjoittaminen”
23.11.2002*